

VÁŠ NEJBLIŽŠÍ PŘÍBUZNÝ DLE ZÁKONA O DUŠEVNÍM ZDRAVÍ Z ROKU 1983

(oddíly 26 – 30 Zákona o duševním zdraví z roku 1983)

ÚVOD

O čem je tento leták?

Tento leták informuje o tom, kdo je dle Zákona o duševním zdraví vaším „nejbližším příbuzným“.

Má tři části:

- Část 1 vysvětluje pravidla, která určují, kdo je vaším nejbližším příbuzným.
- Část 2 vysvětluje, co může váš nejbližší příbuzný dle zákona o duševním zdraví dělat (jeho práva).
- Část 3 vysvětluje, jakým způsobem může občanskoprávní soud změnit, kdo bude vaším nejbližším příbuzným, nebo jak jím může někoho určit v případě, že dosud žádného nemáte.

ČÁST 1 – VÁŠ NEJBLIŽŠÍ PŘÍBUZNÝ

Co v zákonu o duševním zdraví znamená pojem „moji příbuzní“?

V zákonu o duševním zdraví jsou za vaše „příbuzné“ považováni tito lidé:

- váš manžel, manželka nebo civilní partner;
- partner, který s vámi žije, jako by byl vaším manželem, manželkou nebo civilním partnerem, po dobu delší než šest měsíců;
- váš syn nebo dcera;
- vaše matka nebo otec;
- váš bratr nebo sestra;
- vaše babička nebo dědeček;
- váš vnuk nebo vnučka;
- vaše teta nebo strýc;
- váš synovec nebo neteř;
- kdokoli jiný, s nímž žijete minimálně pět let.

Pokud vaši rodiče nebyli v době vašeho narození manželi, bude váš otec (včetně jeho příbuzných) zahrnut do seznamu pouze v případě, že vůči vám uznal otcovství dle Zákona o postavení dětí z roku 1989.

Do seznamu jsou zařazeni adoptivní příbuzní (například vaši adoptivní rodiče nebo dítě, které jste adoptovali). Do seznamu nejsou zařazeni nevlastní příbuzní (například váš nevlastní rodič nebo nevlastní dítě).

Kdo je mým nejbližším příbuzným?

Vaším „nejbližším příbuzným“ je obvykle osoba, která stojí na uvedeném seznamu příbuzných nejvýše. Jste-li například ženatý/vdaná a máte dítě, umístí se na seznamu nejvýše váš manžel nebo manželka a vaše dítě bude druhé. Jestliže jsou však vašimi jedinými příbuznými matka a neteř, na první místo se zařadí vaše matka a neteř bude druhá.

Pokud se na téže pozici v seznamu objeví více než jedna osoba, „pokrevní“ příbuzní mají přednost před „nepokrevními“. Mohl-li by například být vaším nejbližším příbuzným buď váš vlastní bratr, nebo vaše nevlastní sestra, obvykle jím bude váš vlastní bratr.

V ostatních případech platí, že pokud se na téže pozici vyskytne více osob, nejvýš bude stát nejstarší z nich. Je-li například vaším nejbližším příbuzným jedno z vašich dětí, obvykle to bývá nejstarší potomek.

Jestliže ovšem s někým ze seznamu příbuzných obvykle žijete nebo se o vás někdo z nich stará, pak se dotyčný přesouvá na první místo v seznamu a zpravidla se stává i vaším nejbližším příbuzným. Jste-li hospitalizováni, patří sem ti, s nimiž jste žili nebo kteří se o vás starali před hospitalizací. Pokud je takových osob více, obvykle zůstane vaším nejbližším příbuzným ten, kdo již byl na seznamu nejvýše. Jsou-li například vašimi jedinými příbuznými otec a dvě sestry a vy žijete se sestrami, přesouvají se sestry nad otce a vaším nejbližším příbuzným bude obvykle starší z nich.

Existuje několik výjimek z těchto pravidel:

- osoba, jež je na seznamu příbuzných jen proto, že s vámi žije, nemůže být vaším nejbližším příbuzným, pokud máte manžela, manželku nebo civilního partnera, kteří by jím mohli být místo ní;
- váš manžel, manželka nebo civilní partner nemohou být vaším nejbližším příbuzným, jste-li trvale odloučeni nebo pokud opustili oni vás nebo vy je;

- vaším nejbližším příbuzným nemůže být osoba mladší 18 let, není-li vaším manželem, manželkou nebo civilním partnerem;
- vaším nejbližším příbuzným nemůže být osoba žijící v zahraničí, pokud obvykle nežijete v zahraničí také vy. Výrazem „zahraničí“ se rozumí území mimo Spojené království, ostrov Man a Normanské ostrovy.

V těchto případech bude obvykle vaším nejbližším příbuzným další osoba v pořadí.

Pokud mi ještě nebylo 18 let, platí pro mě jiná pravidla?

Pro většinu pacientů mladších 18 let platí tatáž pravidla. Existuje však několik výjimek.

Pokud soud vydal příkaz o svěření vaší osoby do péče místního úřadu, bude vaším nejbližším příbuzným tento místní úřad (nemáte-li manžela, manželku nebo civilního partnera, kteří by jím mohli být místo něj).

Máte-li zákonného opatrovníka, bude vaším nejbližším příbuzným on (nebo všechny takové osoby, je-li jich více). To se netýká opatrovníka, který vám byl přidělen pouze na základě Zákona o duševním zdraví.

Pokud soud vydal rozhodnutí o místě pobytu, ve kterém je uvedeno, s kým máte bydlet, bude obvykle vaším nejbližším příbuzným dotyčná osoba (nebo všechny takové osoby, je-li jich více).

Lze změnit, kdo bude mým nejbližším příbuzným?

Z pravidel určujících, kdo je vaším nejbližším příbuzným vyplývá, že někdy se může váš nejbližší příbuzný změnit, aniž byste pro to vy nebo kdokoli jiný něco udělali. Kdybyste například uzavřeli sňatek, stal by se vaším nejbližším příbuzným váš manžel nebo manželka.

Změnit vašeho nejbližšího příbuzného nebo určit někoho za vašeho nejbližšího příbuzného v případě, že dosud žádného nemáte, může také občanskoprávní soud. Tuto variantu vysvětluje třetí část letáku.

ČÁST 2 – PRÁVA VAŠEHO NEJBLIŽŠÍHO PŘÍBUZNÉHO

Zákon o duševním zdraví stanovuje, že váš nejbližší příbuzný může v souvislosti s péčí o vás a s vaší léčbou zařizovat řadu věcí. Dále stanovuje, že váš nejbližší příbuzný musí být někdy informován o věcech, které souvisejí s péčí o vás a s vaší léčbou. Jedná se o „práva“ nejbližšího příbuzného.

Právo zažádat o vaše zadržení nebo o opatrovnictví pro vás

Trpíte-li duševní poruchou a váš nejbližší příbuzný se domnívá, že potřebujete hospitalizaci, s čímž vy nesouhlasíte, dotyčný může zažádat o vaše zadržení v nemocnici. Jedná se o tzv. podání žádosti o zadržení.

Nejbližší příbuzný podá žádost tak, že vyplní oficiální formulář a odevzdá jej v nemocnici. Na potřebě zadržení se musí shodnout dva lékaři (za naléhavých okolností postačuje jeden).

Jestliže se dva lékaři shodnou na tom, že potřebujete opatrovníka, který vám bude pomáhat, může váš nejbližší příbuzný podat také žádost o opatrovnictví pro vás. Pokud tato situace nastane, poskytneme vám o opatrovnictví více informací.

Právo požádat o návštěvu schváleného psychologa/psychiatra

Žádost o zadržení nebo o přidělení opatrovníka obvykle podává schválený psycholog/psychiatr. Schválený psycholog/psychiatr je speciálně vyškolen k tomu, aby dokázal posoudit, zda je nutné někoho zadržet nebo mu přidělit opatrovníka.

Váš nejbližší příbuzný může na místním úřadu sociálních služeb zažádat o přidělení schváleného psychologa/psychiatra, který stanoví, zda je nutné zadržet vás nebo vám přidělit opatrovníka. Dojde-li k závěru, že vás není třeba zadržet ani nepotřebujete opatrovníka, musí poskytnout vašemu nejbližšímu příbuznému písemné zdůvodnění.

Právo být informován o vašem zadržení či opatrovnictví

Jestliže schválený psycholog/psychiatr podá žádost o vaše zadržení za účelem pozorování, musí v obvyklém rozsahu udělat vše pro to, aby vašeho nejbližšího příbuzného informoval o této žádosti i o jeho právech. Výraz „pozorování“ znamená, že se po dobu maximálně 28 dní bude zjišťovat, co se s vámi děje, a že bude zahájena veškerá nezbytná léčba. Váš nejbližší příbuzný nemůže schválenému psychologovi/psychiatrovi zabránit v tom, aby takovou žádost podal.

Pokud schválený psycholog/psychiatr zvažuje, že podá žádost o vaše zadržení za účelem léčby (nejprve na dobu až šesti měsíců), musí v obvyklém rozsahu udělat vše pro to, aby se nejdříve zeptal na názor vašeho nejbližšího příbuzného. Totéž musí učinit v případě, že zvažuje podání žádosti o přidělení opatrovníka pro vás.

Pokud váš nejbližší příbuzný nechce, abyste byli zadrženi za účelem léčby nebo aby vám byl přidělen opatrovník, může schválenému psychologovi/psychiatrovi zabránit v podání této žádosti, jestliže se obrátí buď přímo na dotyčného psychologa/psychiatra, nebo na úřad sociálních služeb, pro který tento psycholog/psychiatr pracuje.

Je-li však schválený psycholog/psychiatr přesvědčen, že rozhodnutí vašeho nejbližšího příbuzného není rozumné, může požádat občanskoprávní soud o to, aby na pozici vašeho nejbližšího příbuzného určil někoho jiného. Podrobnosti najdete ve třetí části letáku s názvem Může někdo jiný změnit to, kdo je mým nejbližším příbuzným? Pokud jste již zadrženi za účelem pozorování a zdravotní personál se domnívá, že je nutné, abyste v nemocnici zůstali, můžete tam být drženi do té doby, dokud soud nerozhodne o dalším postupu.

Právo být informován

Jste-li zadrženi, musí vám nemocnice vysvětlit, proč tomu tak je a jaká máte práva. Nemocnice musí obvykle vašemu nejbližšímu příbuznému předat kopii všeho, co vám tam sdělují, pokud ji ovšem nepožádáte, aby tak nečinila.

Totéž platí v případě, že se po nucené hospitalizaci účastníte řízené komunitní péče. Účast na řízené komunitní péči znamená, že tým, který se o vás stará, udělá maximum proto, abyste zůstali v pořádku i poté, co opustíte nemocnici. V případě potřeby vás nicméně lze poslat zpět na potřebnou léčbu do nemocnice.

Pokud vám byl přidělen opatrovník, úřad sociálních služeb vás musí informovat o vašich právech. Dále tento úřad musí obvykle vašemu nejbližšímu příbuznému předat kopii toho, co vám sděluje, pokud jej ovšem nepožádáte, aby tak nečinil.

Jste-li za účelem léčby hospitalizováni déle než šest měsíců a osoba zodpovědná za vaši léčbu (ošetřující lékař) se přesto domnívá, že ještě v nemocnici potřebujete zůstat, musí být hospitalizace prodloužena. Jestliže nastane tento případ, musí o tom nemocnice obvykle informovat vašeho nejbližšího příbuzného, pokud ji ovšem nepožádáte, aby tak nečinila. Totéž platí v případě, že vám ošetřující lékař prodlouží řízenou komunitní péči, takže se jí musíte nadále účastnit.

Jestliže dojde k prodloužení opatrovnictví, musí o tom úřad sociálních služeb obvykle informovat nejbližšího příbuzného, pokud ovšem tento úřad nepožádáte, aby tak nečinil.

Právo být informován o tom, že máte být propuštěni

Jestliže jste byli zadrženi, avšak nyní máte být propuštěni, musí o tom nemocnice obvykle informovat vašeho nejbližšího příbuzného, pokud ji ovšem nepožádáte, aby tak nečinila. Výraz „propuštěn/a“ znamená, že daná osoba smí opustit nemocnici. Totéž platí v případě, že se přestáváte účastnit řízené komunitní péče. Pokud si váš nejbližší příbuzný nepřeje být informován, může manažery nemocnice požádat, aby tak nečinili.

Právo na propuštění

Jestliže jste byli zadrženi na základě žádosti podané vaším nejbližším příbuzným nebo schváleným psychologem/psychiatrem, může váš nejbližší příbuzný písemně kontaktovat manažery nemocnice s tím, že si přeje, abyste byli propuštěni.

Jestliže tak váš nejbližší příbuzný učiní, musí vám manažeri nemocnice umožnit odchod do 72 hodin, vyjma případ, kdy váš ošetřující lékař prohlásí, že pokud vám bude umožněn odchod z nemocnice, mohli byste být nebezpeční sami sobě nebo svému okolí.

Stejným způsobem může váš nejbližší příbuzný ukončit vaši řízenou komunitní péči.

Bližší informace o tom, co může nejbližší příbuzný dělat, dostanete v případě, že budete zadrženi nebo zařazeni do řízené komunitní péče.

Máte-li přiděleného opatrovníka, váš nejbližší příbuzný může toto opatrovnictví zrušit písemným oznámením úřadu sociálních služeb.

Právo obrátit se na komisi za účelem vašeho propuštění

Většina nuceně hospitalizovaných může požádat o povolení k propuštění také nezávislý panel, tzv. komisi. Komisi lze rovněž požádat o zrušení řízené komunitní péče nebo opatrovnictví.

Pokud se odvoláváte ke komisi, nejbližší příbuzný o tom zpravidla bývá informován.

Někdy může komisi požádat o vaše propuštění také váš nejbližší příbuzný. Bližší informace o tom, co může váš nejbližší příbuzný dělat, dostanete v případě, že budete zadrženi nebo zařazeni do řízené komunitní péče.

Právo požádat o návštěvu nezávislého advokáta

Nejbližší příbuzný má právo požádat o to, aby vás navštívil nezávislý advokát v oboru ochrany duševního zdraví. Pokud se však s advokátem setkat nechcete, nemusíte.

Může můj nejbližší příbuzný přesunout na někoho svá práva?

Nejbližší příbuzný může svá práva delegovat. To znamená, že může říci, že někdo jiný by měl udělat věci, které by normálně dělal dotyčný jakožto váš nejbližší příbuzný.

Pokud nejbližší příbuzný hodlá svá práva přenést na někoho jiného, musí jej o tom písemně informovat. Jestliže bude chtít později svá práva zpět, dosáhne toho tak, že to dotyčné osobě znovu písemně oznámí.

Jestliže váš nejbližší příbuzný svá práva na někoho přesunul nebo si je vzal zpět, musí vás o tom informovat. Pokud jste nuceně hospitalizováni nebo se účastníte řízené komunitní péče, musí o této změně písemně informovat manažery příslušné nemocnice. Byl-li vám přidělen opatrovník, musí o této změně písemně informovat místní úřad sociálních služeb (a pokud váš opatrovník nespadá pod úřad sociálních služeb, musí písemně informovat i tohoto opatrovníka).

Nejbližší příbuzný může přesunout všechna svá práva popsaná v tomto letáku s výjimkou jediného. Pokud jste v nemocnici zadržováni z rozhodnutí soudu, nebo jste do nemocnice byli přesunuti z vězení, váš nejbližší příbuzný nemůže delegovat své právo požádat komisi o vaše propuštění.

ČÁST 3 – JAK ZÍSKAT NOVÉHO NEJBLIŽŠÍHO PŘÍBUZNÉHO

Co když nejbližšího příbuzného nemám?

Jestliže nejbližšího příbuzného nemáte nebo nelze zjistit, kdo jím je, můžete občanskoprávní soud požádat, aby vám jej určil.

Soud o to mohou požádat i některé další osoby. Některými dalšími osobami se myslí:

- schválený psycholog/psychiatr,
- kdokoli ze seznamu příbuzných uvedeného v první části tohoto letáku a
- kdokoli jiný, kdo s vámi žije (nebo pokud pobýváte v nemocnici, kdo s vámi žil, než jste byli hospitalizováni).

Soud může vydat nařízení, kterým určí, kdo má být vaším nejbližším příbuzným. Tím může být kdokoli, jehož soud považuje za vhodnou osobu a kdo souhlasí s tím, že bude vaším nejbližším příbuzným. Není nutné, aby to byl někdo ze seznamu příbuzných uvedeného v první části tohoto letáku.

Žádáte-li soud o určení nejbližšího příbuzného, můžete soudu navrhnout, kdo by jím podle vás měl být. Pokud o totéž požádá soud někdo jiný, také může uvést, kdo by podle něj měl být vaším nejbližším příbuzným. Jestliže dotyčný souhlasí, že bude vaším nejbližším příbuzným, a soud jej považuje za vhodnou osobu, vydá soudní nařízení, jímž dotyčného stanoví vaším

nejbližším příbuzným. V opačném případě soud zvolí někoho jiného, koho považuje za vhodnou osobu a kdo bude souhlasit s tím, že se stane vaším nejbližším příbuzným.

Lze změnit to, kdo je mým nejbližším příbuzným?

Pokud si myslíte, že váš nejbližší příbuzný není pro tuto úlohu vhodnou osobou, můžete občanskoprávní soud požádat, aby jej nahradil někým jiným.

Soud můžete dále požádat o změnu vašeho nejbližšího příbuzného v případě, že dotyčný je příliš nemocen na to, aby se věnoval věcem, které jakožto nejbližší příbuzný může podle zákona o duševním zdraví dělat.

Váš nejbližší příbuzný pravděpodobně dostane příležitost se soudem probrat, zda se domnívá, že by měl v postavení nejbližšího příbuzného setrvat.

Pokud soud souhlasí s tím, že váš nejbližší příbuzný není vhodnou osobou nebo je příliš nemocný, vydá soudní nařízení, podle kterého by se vaším nejbližším příbuzným měl stát někdo jiný.

Můžete soudu navrhnout, kdo by jím podle vás měl být. Jestliže dotyčný souhlasí, že bude vaším nejbližším příbuzným, a soud jej považuje za vhodnou osobu, vydá soudní nařízení, jímž dotyčného stanoví vaším nejbližším příbuzným. V opačném případě soud zvolí někoho jiného, koho považuje za vhodnou osobu a kdo bude souhlasit s tím, že se stane vaším nejbližším příbuzným.

Tím může být kdokoli, jehož soud považuje za vhodnou osobu a kdo souhlasí s tím, že bude vaším nejbližším příbuzným. Není nutné, aby to byl někdo ze seznamu příbuzných uvedeného v první části tohoto letáku.

Může někdo jiný změnit to, kdo je mým nejbližším příbuzným?

Občanskoprávní soud mohou o změnu vašeho nejbližšího příbuzného požádat i některé další osoby. Některými dalšími osobami se myslí:

- schválený psycholog/psychiatr,
- kdokoli ze seznamu příbuzných uvedeného v první části tohoto letáku a
- kdokoli jiný, kdo s vámi žije (nebo pokud pobýváte v nemocnici, kdo s vámi žil, než jste byli hospitalizováni).

Soud o to mohou stejně jako vy požádat v případě, pokud se domnívají, že váš nejbližší příbuzný není na tuto pozici vhodnou osobou nebo je na to příliš nemocný.

O změnu na této pozici mohou soud požádat také v případě, že:

- váš nejbližší příbuzný odmítá dovolit, abyste byli zadrženi nebo aby vám byl přidělen opatrovník, a oni jsou kvůli tomu přesvědčeni, že tento nejbližší příbuzný jedná nerozumně; nebo
- se domnívají, že váš nejbližší příbuzný využil (nebo pravděpodobně využije) své právo nechat vás propustit, aniž by dostatečně promyslel, jaký dopad to bude mít na vás nebo na vaše okolí.

(Můžete tak učinit sami, ale obvykle se toho ujímá schválený psycholog/psychiatr nebo někdo jiný.)

Jak lze občanskoprávní soud požádat, aby někoho stanovil mým nejbližším příbuzným?

Pokud si přejete, aby občanskoprávní soud stanovil, kdo bude vaším nejbližším příbuzným, musíte vyplnit formulář žádosti. Možná budete muset uhradit nějaký poplatek. Pravděpodobně bude nejlepší požádat o pomoc právníka. Ten vám dokáže poradit, zda můžete získat bezplatnou pomoc dle programu Právní pomoc.

Co se stane, pokud soud někoho stanoví mým nejbližším příbuzným?

Jestliže soud vydá soudní nařízení o změně vašeho nejbližšího příbuzného, jelikož se domnívá, že váš nejbližší příbuzný:

- nerozumně protestoval proti tomu, abyste byli zadrženi nebo aby vám byl přidělen opatrovník, nebo
- využil (nebo pravděpodobně využije) své právo nechat vás propustit, aniž by dostatečně promyslel, jaký dopad to bude mít na vás nebo na vaše okolí,

bude nová osoba vaším nejbližším příbuzným pouze tak dlouho, dokud budete zadržováni v nemocnici, budete se účastnit řízené komunitní péče nebo dokud budete mít přiděleného opatrovníka. Jestliže nejste zadržováni v nemocnici, neúčastníte se řízené komunitní péče ani nemáte přiděleného opatrovníka, bude nová osoba vaším nejbližším příbuzným pouze po dobu tří měsíců. Poté budou ohledně této pozice opět platit pravidla uvedená v první

části tohoto letáku. Obvykle to znamená, že vaším nejbližším příbuzným se znovu stane původní osoba.

V ostatních případech se soud při vydání soudního nařízení určujícího, kdo bude vaším nejbližším příbuzným, může rozhodnout, že určí i to, jak dlouho jím dotyčný zůstane. Jakmile tato doba vyprší, budou opět platit pravidla z první části tohoto letáku.

Jinak platí, že jakmile soud vydá soudní nařízení stanovující, kdo je vaším nejbližším příbuzným, pouze soud může tuto osobu změnit (dokonce i v případě, že váš nový nejbližší příbuzný zemře nebo nebude chtít tuto pozici nadále zastávat).

Lze osobu na pozici mého nejbližšího příbuzného opakovaně změnit?

Soud může své nařízení upravit (změnit) a stanovit vaším novým nejbližším příbuzným někoho dalšího.

Soud o to můžete požádat vy. Stejně tak o změnu může požádat:

- schválený psycholog/psychiatr,
- osoba, která má být podle soudu vaším nejbližším příbuzným, a
- (pokud dotyčný zemřel) kdokoli ze seznamu z úvodu tohoto letáku.

Soud může své nařízení také zrušit (ukončit). Soud o to můžete požádat vy. Stejně tak o to může požádat:

- osoba, která bývala vaším nejbližším příbuzným,
- kdokoli jiný, kdo by nyní mohl být vaším nejbližším příbuzným, pokud by platila pravidla z první části tohoto letáku,
- osoba, která má být podle soudu vaším nejbližším příbuzným, a
- (pokud dotyčný zemřel) kdokoli ze seznamu z úvodu tohoto letáku.

Pokud soud nařízení zruší, budou ohledně toho, kdo je vaším nejbližším příbuzným, opět platit pravidla z první části tohoto letáku.

Pokud budete žádat občanskoprávní soud o změnu nebo zrušení soudního nařízení, budete muset podat žádost a možná bude nutno uhradit poplatek. Pravděpodobně bude nejlepší požádat o pomoc právníka. Ten vám dokáže poradit, zda můžete získat bezplatnou pomoc dle programu Právní pomoc.

Další pomoc a informace

Pokud něčemu z letáku nerozumíte nebo máte otázky, na které jste v něm nenašli odpověď, obraťte se na osobu, jež vám tento leták nabídla, nebo na jiného člena zdravotnického personálu.

Neváhejte požádat o další leták pro někoho jiného.